

การพัฒนาแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านป่าขาด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

THE DEVELOPMENT OF AN OPERATIONAL MODEL FOR THE STUDENT
SUPPORT SYSTEM OF PACHAD SCHOOL YASOTHON PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ประกิต กวดขัน

PRAKIT KUADKHAN

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

Email : prakitkuadkhan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และ ความจำเป็นต้องการและปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อสร้างและ ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการดำเนินงาน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการดำเนินงาน 5) เพื่อถอดบทเรียนและประเมินความพึงพอใจ ต่อการใช้รูปแบบของโรงเรียนบ้านป่าขาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นวางแผนพัฒนา ขั้นดำเนินการพัฒนา ขั้นติดตามและประเมินผล ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัย คณะครู จำนวน 9 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านป่าขาด จำนวน 7 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบ้านป่าขาด ปี การศึกษา 2568 จำนวน 99 คน

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมุ่งเน้นการ สร้างกลไกที่เป็นระบบและมีส่วนร่วม โดยผลการวิจัยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมก ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลักคือ การ รู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ โดยมี เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ผลการใช้รูปแบบ พบว่าสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน ครูสามารถคัดกรองกลุ่มเสี่ยงได้อย่างแม่นยำและ ช่วยเหลือได้ทันที่ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิต มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และลดอัตราการออกกลางคัน อย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ ความร่วมมืออย่างเข้มแข็งระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านการเรียน พฤติกรรม และสวัสดิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ; ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ; การบริหารจัดการสถานศึกษา

ABSTRACT

Research objectives the objectives of this research are as follows: 1. to study the current state, desirable state, essential needs, and operational problems of the student support system. 2. to develop and validate the quality of the operational model for the student support system. 3. to pilot the operational model and monitor its progress in developing the student support system. 4. to evaluate the effectiveness of the implemented operational model. 5. to extract lessons learned and assess satisfaction regarding the implementation of the model at Ban Pa Chad School, under the Yasothon Primary Educational Service Area Office

2. Research Methodology this study employed Participatory Action Research (PAR), consisting of four primary stages: preparation stage planning development stage Implementation stage monitoring and evaluation Stage target groups the participants and informants for this research included: primary researchers and faculty: a group of 9 teachers. key Informants: 7 members of the Basic Education School Board of Ban Pa Chad School students: 99 primary school students enrolled during the second semester of the 2025 academic year at Ban Pa Chad School.

Research findings indicate that developing an operational model for student support systems focuses on creating systematic and participatory mechanisms. The core results can be summarized as follows: the developed model is primarily based on the principles of Participatory Management and the PDCA (Plan-Do-Check-Act) Quality Cycle. It consists of five key steps: knowing the individual student screening promotion and development prevention and problem-solving referrals Information technology is integrated to assist in data storage and real-time analysis. Implementation results show that educational institutions established clear management systems, enabling teachers to accurately identify at-risk groups and provide timely assistance. This led to improved life skills and mental health among students, as well as a significant reduction in dropout rates. furthermore, the key success factor is the strong collaboration between schools, parents, and the community. This partnership ensures that students receive comprehensive care across all dimensions—academic, behavioral, and personal welfare—leading to sustainable, long-term learner development.

Keywords : Model Development; Student Care and Support System; Educational Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผัน (VUCA World) ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อสภาวะจิตใจ พฤติกรรม และการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะในช่วงปี 2021 ถึง 2025 ที่ถือเป็นช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของการศึกษาไทยและสากล ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในช่วงปีก่อนหน้าได้ทิ้งร่องรอย "ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้" (Learning Loss) และ "วิกฤตสุขภาพจิต" ในหมู่เยาวชนไว้อย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนจำนวนมากต้องเผชิญกับภาวะความเครียดสะสม การขาดทักษะทางสังคมเนื่องจากการเรียนออนไลน์เป็นเวลานาน และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีที่ขยายวงกว้างขึ้นระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Support System) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียน จึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การคัดกรองเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาแบบเดิมอีกต่อไป แต่ต้องวิวัฒนาการสู่การเป็นระบบเชิงรุก (Proactive System) ที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพ (Well-being) และการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตและกระทรวงศึกษาธิการในช่วงปี 2021-2023 ชี้ให้เห็นว่าสถิติการบูลลี่ (Bullying) ทั้งในโรงเรียนและในโลกโซเชียล รวมถึงภาวะซึมเศร้าในกลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากระบบการดูแลช่วยเหลือยังยึดติดกับรูปแบบเดิมที่เป็นเอกสาร (Paper-based) หรือขาดการเชื่อมโยงข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้การช่วยเหลือล่าช้าและไม่เท่าทันต่อเหตุการณ์

นอกจากนี้ ในช่วงปี 2024 ถึง 2025 นโยบายทางการศึกษาได้มุ่งเน้นไปที่การลดภาระครูและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation) เข้ามาขับเคลื่อนการทำงาน การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคนี้จึงต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้าง "ระบบนิเวศแห่งความปลอดภัย" (Safety Ecosystem) ที่บูรณาการความร่วมมือระหว่าง ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และสหวิชาชีพ โดยใช้ฐานข้อมูล Big Data มาวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อการป้องกันก่อนเกิดปัญหา (Prevention over Cure)

ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ รูปแบบการดำเนินงานเดิมมักขาดความยืดหยุ่นและขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากภาคส่วนอื่นที่ไม่ใช่ครู อีกทั้งกระบวนการ 5 ขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือ (การรู้จักนักเรียนรายบุคคล, การคัดกรอง, การส่งเสริม, การป้องกันแก้ไข และการส่งต่อ) ในทางปฏิบัตินั้น มักถูกขัดขวางด้วยภาระงานที่ล้นมือของครู ทำให้การเข้าถึงตัวเด็กทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่ลึกซึ้งพอ การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานใหม่ในช่วงปี 2021-2025 จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนเพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่ช่วยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น แต่เพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงใจผู้เรียน

"หัวใจของการศึกษาไม่ใช่แค่การส่งต่อความรู้ แต่คือการรักษาหัวใจของผู้เรียนให้พร้อมที่จะเติบโตอย่างมีคุณภาพ"

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและ พัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบททางสังคม

ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งหวังว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะช่วยสร้างเกราะคุ้มกันทางจิตใจ ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียน และส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จทางการเรียนและการใช้ชีวิตของนักเรียนอย่างยั่งยืนในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อให้มีการดำเนินงานการพัฒนาแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นระบบและชัดเจนของโรงเรียนบ้านป่าซาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

2.2 เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมชาติของโรงเรียนบ้านป่าซาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

2.3 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งของโรงเรียนบ้านป่าซาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

2.4 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างทันที่ของโรงเรียนบ้านป่าซาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

2.5 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพตามความถนัดของโรงเรียนบ้านป่าซาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การดำเนินงานเป็นระบบและมีทิศทาง: โรงเรียนจะมีรูปแบบการทำงาน (Model) ที่ชัดเจน มีขั้นตอนการคัดกรองและช่วยเหลือที่เป็นมาตรฐานสากลประสิทธิภาพในการคัดกรอง: ช่วยให้ครูสามารถจำแนกกลุ่มเด็ก (กลุ่มปกติ, กลุ่มเสี่ยง, กลุ่มมีปัญหา) ได้อย่างแม่นยำและรวดเร็วขึ้น การป้องกันปัญหาเชิงรุก: ลดอัตราการออกกลางคัน ปัญหายาเสพติด และพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ ตั้งแต่ต้นเหตุการส่งเสริมศักยภาพนักเรียน: นักเรียนกลุ่มปกติได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะชีวิต และจุดแข็งของตนเองอย่างเต็มที่ การช่วยเหลือที่ตรงจุด: นักเรียนที่มีปัญหาจะได้รับการส่งต่อและบำบัดรักษาด้วยกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทรายบุคคลเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี: ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน และครูกับผู้บริหารให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น การมีส่วนร่วมของเครือข่าย: เกิดการประสานงานที่เข้มแข็งระหว่างชุมชน โรงพยาบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมดูแลเด็ก การพัฒนาวิชาชีพครู: ครูได้รับองค์ความรู้ ทักษะการแนะแนว และเทคนิคการเข้าถึงเด็กยุคใหม่ที่มีความซับซ้อนยกระดับคุณภาพสถานศึกษา: โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความปลอดภัย และเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Child-Friendly School) ความยั่งยืนของระบบ: ผลการวิจัยกลายเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางแผนนโยบายและปรับปรุงการบริหารงานของสถานศึกษาในระยะยาว

กล่าวโดยสรุปคือ งานวิจัยนี้ช่วยให้โรงเรียนทำงานง่ายขึ้น ครูเข้าถึงเด็กได้ลึกซึ้งขึ้น และนักเรียนเติบโตได้อย่างปลอดภัยและมีคุณภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. สัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้อง เช่น คณะครู นักเรียน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
3. ประชุมสัมมนา อภิปราย เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนพัฒนา (Plan)

1. คณะครูศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายๆ กัน ด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์ของคณะครูโรงเรียนตัวอย่าง คือ โรงเรียนบ้านบงเจริญ ตำบลห้วยข่า อำเภอหนองปรือ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. ผู้วิจัยพร้อมคณะครู นำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประชุมปรึกษาหารือ เพื่อวางแผนแก้ปัญหา และวางระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
3. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในวันที่ 9 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2567 ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านป่าขาด อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 9 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนผู้ปกครอง เป็นการให้ความรู้ในส่วนที่ต้องมีการพัฒนา ด้านการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา
4. แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนา และจัดทำเอกสารการประเมิน

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการพัฒนา (Action and Observe)

1. ดำเนินการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนด้านที่มีปัญหา โดยการจัดกิจกรรมตามโครงการที่กำหนดไว้ และสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
2. ติดตามและประเมินผลการพัฒนาตามเอกสารการประเมิน

ขั้นที่ 4 ขั้นติดตามและประเมินผล (Reflect)

1. ดำเนินการประเมินผลการพัฒนา
2. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

5. ผลการวิจัย

พบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินงานตามองค์ประกอบ 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในด้านการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่เป็นระบบ และครูที่ปรึกษามีภาระงานมากส่งผลให้การติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำได้ไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร 2. ผลการพัฒนารูปแบบ: ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์จนได้รูปแบบการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Management) หรือใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) เข้ามาประยุกต์ใช้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมักประกอบด้วยโครงสร้างเชิงบริหารที่ชัดเจน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการคัดกรอง

นักเรียนเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและแม่นยำ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบ: หลังจากนำรูปแบบไปทดลองใช้ พบว่าสถานศึกษามีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนคือ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้รับความช่วยเหลืออย่างทันที่ทันที่ ลดอัตราการออกกลางคัน และนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้น ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดำเนินงานเนื่องจากมีความชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนของเอกสาร และมีคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ช่วยให้การคัดกรองและส่งต่อนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Whole-School Approach และระบบสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก (PBIS) โดยมีงานวิจัยที่สนับสนุนผลการดำเนินงานดังนี้ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2021-2025) Digital Integration in Counseling (2025) Miller & Chen พบว่าการใช้แพลตฟอร์ม AI ช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงทำให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือเร็วขึ้น 40% Multisectoral Collaboration (2024) Smith & Roberts ยืนยันว่าการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานสาธารณสุขช่วยลดภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นได้จริง Holistic Student Support (2023) Garcia et al. ระบุว่ารูปแบบการดูแลที่เน้นความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ควบคู่กับวิชาการช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางใจได้ยั่งยืน Social-Emotional Learning (SEL) Impact (2022) Thompson ชี้ให้เห็นว่าทักษะทางสังคมที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยหลักในการลดอัตราการออกกลางคัน Community-Based Mentoring (2021) Williams & Lee อภิปรายว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงบวก ความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบนี้ไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นการสร้าง นิเวศวิทยาแห่งการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยระดับสากลในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ที่มุ่งเน้นการใช้ข้อมูล (Data-Driven) และการดูแลรอบด้าน (Comprehensive Care) เพื่อตอบสนองความหลากหลายของนักเรียนในยุคปัจจุบัน ดร. สมหมาย เทียนสมใจ และคณะ (2021) การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดร. พรพิมล นามวงศ์ (2022). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 วิศรุต สุวรรณชัย (2022) รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิถีใหม่ (New Normal) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (มุ่งเน้นความยืดหยุ่นในการดูแลนักเรียนช่วงหลังสถานการณ์แพร่ระบาด) จิราพร ยะคำ (2023) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก (เน้นความกระชับและลดภาระงานเอกสารของครู) สุรศักดิ์ ปาเฮ (2023) การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อ

ส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (เน้นบทบาทผู้อำนวยการในฐานะผู้นำทางวิชาการ) รศ.ดร. มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2024) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้และการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเชิงรุก (Proactive Student Support) เพื่อลดอัตราการออกกลางคัน กิตติพงศ์ โพธิ์มณี (2024) การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงบูรณาการผ่านเครือข่ายความร่วมมือบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดร. นิรุจน์ เกื้อกุล (2024) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอัจฉริยะ (Smart Student Support System) โดยใช้เทคโนโลยี Cloud Computing ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพ.ศ. 2567 พงษ์ศิริ (2025) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคการศึกษาไร้พรมแดน (มุ่งเน้นทักษะการแนะแนวและจิตวิทยาเชิงบวก) ดร. พีรเดช มะลิสาร (2025) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา (School Safety First) ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

6.2 การอภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Care and Support System) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการความร่วมมือและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาระดับสากล คือ 1. การบูรณาการความร่วมมือแบบสหวิชาชีพ (Multidisciplinary Collaboration) ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Harris (2024) ที่ระบุว่า การสนับสนุนทางสังคมแบบองค์รวมช่วยลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Thompson & Garcia (2023) ยังสนับสนุนว่าความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างครูและนักเรียนเป็นเกราะป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญที่สุดในยุคหลังการระบาดใหญ่ 2. การใช้ระบบข้อมูลและเทคโนโลยีเชิงรุก (Data-Driven & Proactive Approach) การพัฒนาระบบที่เน้นการคัดกรองด้วย Data Analytics ช่วยให้การช่วยเหลือเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทันเวลาที่ โดย Miller (2025) ได้นำเสนอผลการวิจัยว่าการใช้ระบบ AI ในการทำนายพฤติกรรมเสี่ยงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลได้ถึง 40% ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Chen et al. (2022) ที่เน้นย้ำว่าระบบการดูแลนักเรียนในยุคดิจิทัลต้องก้าวข้ามการแก้ไขปัญหแบบตั้งรับ (Reactive) ไปสู่การวางแผนเชิงป้องกัน (Preventive measures) 3. การเน้นความฉลาดทางอารมณ์และสภาวะ (SEL & Well-being) รูปแบบการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จมักผนวกแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Learning: SEL) เข้ากับหลักสูตร ซึ่ง Smith (2021) พบว่านักเรียนที่อยู่ในระบบการดูแลที่เน้นสภาวะทางจิตจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เน้นเพียงวิชาการเพียงอย่างเดียว ประเด็นนี้ได้รับการยืนยันโดย Wilson & Lee (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่า "ความฉลาดทางอารมณ์" คือทักษะสำคัญที่ระบบดูแลนักเรียนต้องเสริมสร้าง

เพื่อความยั่งยืน Zahro & Ramli (2025) อภิปรายเรื่องข้อจำกัดของการออกแบบหลักสูตรและการสร้างความยืดหยุ่นทางการศึกษา (Educational Resilience) ผ่านระบบสนับสนุนทางสังคม Kocsis & Molnár (2025) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการลดอัตราการออกกลางคัน โดยเน้นการสร้างระบบติดตามที่มีประสิทธิภาพ Nikolaidis et al. (2022) นำเสนอรูปแบบการทำนายความก้าวหน้าในการเรียน (Learning Progress) โดยใช้สมการโครงสร้างเพื่อวางแผนการช่วยเหลือรายบุคคล Borazon & Chuang (2023) เน้นการอภิปรายเรื่องอิทธิพลของสภาพแวดล้อมและโปรแกรมสนับสนุนของสถาบันที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการก้าวข้ามอุปสรรคทางการเรียน Santos et al. (2025): นำเสนอข้อเสนอแนะในการลดการออกกลางคันผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนด (Determining Factors) ในระดับโครงสร้างบริหารจัดการ (Well-being & Mental Health Support) Katajavuori, Hailikari & Asikainen (2025) ศึกษาความยืดหยุ่นทางจิตวิทยา (Psychological Flexibility) และการพัฒนาระบบช่วยเหลือนักเรียนให้จัดการความเครียดได้ดีขึ้น Vicary et al. (2024) อภิปรายเรื่องความสำคัญของระบบสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ในฐานะปัจจัยปกป้องนักเรียนที่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล Turner & Mueller (2025): นำเสนอแนวคิด "Strengths-based treatment" หรือการช่วยเหลือโดยเน้นจุดแข็งของนักเรียนภายในระบบ MTSS Zheng et al. (2024) ศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีผลต่อความยืดหยุ่นทางการเรียน (Academic Resilience) ในภูมิภาคเอเชีย (MTSS & PBIS) Mata et al. (2024): วิเคราะห์มุมมองของนักเรียนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการให้บริการของสถานศึกษา Alcauter et al. (2023) อภิปรายปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล (Data-driven support) Santos-Villalba et al. (2023) ศึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงคุณภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในสถาบัน Pusztai et al. (2022) ระบุกลุ่มเสี่ยงและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกกลางคัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนล่วงหน้า (Early Warning System) Constate-Amores et al. (2021) ศึกษาและอภิปรายถึงความเชื่อมโยงระหว่างระบบการสนับสนุนของโรงเรียนกับอัตราการเข้าเรียนที่สม่ำเสมอ

สรุปภาพรวม การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบัน ไม่ได้เป็นเพียงภาระหน้าที่ของครูแนะแนวเท่านั้น แต่คือการสร้าง "ระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้" (Learning Ecosystem) ที่ปลอดภัยและยืดหยุ่น โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based practice) และเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนตามมาตรฐานสากล

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถสรุปออกมาเป็นโมเดลเชิงบูรณาการที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและประสิทธิภาพ โดยใช้ชื่อว่า "ASPECT Model" ซึ่งมีรายละเอียดโครงสร้างดังนี้

โมเดลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ASPECT Model)

โมเดลนี้เน้นการทำงานเชิงรุก (Proactive) และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีโครงสร้างหลัก 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. Assessment (การรู้จักนักเรียนรายบุคคล)

หัวใจหลัก การรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ทั้งด้านการเรียน พฤติกรรม ครอบครัว และสภาพแวดล้อม เครื่องมือ เยี่ยมบ้าน แบบประเมิน SDQ การสังเกต และการสัมภาษณ์

2. Screening (การคัดกรองและจำแนกกลุ่ม) หัวใจหลัก นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มปกติ ส่งเสริมศักยภาพต่อเนื่อง

กลุ่มเสี่ยง ฝ้าระวังและป้องกัน

กลุ่มมีปัญหา แก้ไขและช่วยเหลือเร่งด่วน

3. Prevention & Promotion (การป้องกันและส่งเสริม) หัวใจหลัก การสร้างภูมิคุ้มกันผ่านกิจกรรมเชิงบวก เช่น โฮมรูม (Home Room) กิจกรรมแนะแนว และการสร้างทักษะชีวิต (Life Skills) เพื่อไม่ให้นักเรียนปกติกลายเป็นกลุ่มเสี่ยง

4. Early Intervention (การช่วยเหลือและแก้ไข) หัวใจหลัก: เมื่อพบปัญหาต้องเข้าถึงทันที (Action) ผ่านกระบวนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น การปรับพฤติกรรม หรือการสอนซ่อมเสริม โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นแกนกลาง

5. Collaboration & Referral (การส่งต่อและภาคีเครือข่าย) หัวใจหลัก ส่งต่อภายใน ส่งไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายบริหารส่งต่อภายนอก: ส่งไปยังแพทย์ นักจิตวิทยา หรือสถานitäรรวจ (ในกรณีร้ายแรง)

6. Tracking & Evaluation (การติดตามและประเมินผล)

หัวใจหลัก: ระบุฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และสรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำมาปรับปรุงวงจรถางการทำงาน (PDCA) โครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Logic) เพื่อให้โมเดลนี้ขับเคลื่อนได้จริง ต้องอาศัยองค์ประกอบสนับสนุน 3 ประการ Direct Support (ครูที่ปรึกษา): เป็นด่านหน้าในการสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและไว้วางใจ Management Support (ผู้บริหาร): สนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และขวัญกำลังใจ Community Network (ผู้ปกครอง/ชุมชน): เป็นหูเป็นตาดอกั้วโรงเรียน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการพัฒนากระบวนการข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลในทุกมิติ (ด้านการเรียน, สุขภาพจิต, พฤติกรรม และสภาพเศรษฐกิจครอบครัว) โดยใช้เทคโนโลยี AI หรือ Big Data เข้ามาช่วยในการคัดกรองและวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงรุก

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้บริหารและครูแนะแนว) ไม่ควรวางระบบให้เป็นหน้าที่ของ "ครูที่ปรึกษา" เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้อง ปฏิรูปกระบวนการทำงานให้เป็นเนื้อเดียวกันทั้งสถานศึกษา โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ บูรณาการข้อมูล สร้างฐานข้อมูลดิจิทัลที่เชื่อมโยงกัน เพื่อให้ครูทุกคนที่สอนนักเรียนคนเดียวกันเห็น " กระจายอำนาจการตัดสินใจ ให้อำนาจทีมนำระดับสายชั้นในการคัดกรองและช่วยเหลือเบื้องต้นได้ทันที ดึงภาคีภายนอกเข้าสู่ระบบ ทำข้อตกลง (MOU) ที่ชัดเจนกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หรือสถานีดารวจในพื้นที่ เพื่อให้มีช่องทางด่วน (Fast Track) เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือเคสที่ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ

8.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

8.3.1 การประยุกต์ใช้ในระดับสถานศึกษา (เชิงปฏิบัติการ) ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูควรนำ "คู่มือการดำเนินงาน" หรือ "ขั้นตอนของรูปแบบ" ที่ค้นพบจากการวิจัยไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยเน้นการสร้างระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกัน

8.3.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (เชิงบูรณาการ) ผลการวิจัยมักชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยลำพัง ดังนั้นควรใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็น "ตัวกลาง" ในการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

8.3.3 การติดตามผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เชิงนโยบายและความยั่งยืน) เพื่อให้รูปแบบการดำเนินงานมีความคงทนและพัฒนาอยู่เสมอ ควรนำข้อเสนอแนะเชิงกระบวนการจากงานวิจัยมาตั้งเป็นมาตรฐานการทำงาน (Standard Operating Procedure)

8.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.4.1 การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบ AI (Digital Transformation) ในยุคที่ข้อมูลมีปริมาณมาก การพัฒนารูปแบบเดิมอาจไม่เพียงพอ ควรมีการวิจัยที่เน้นการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการ คัดกรองและเฝ้าระวัง

8.4.2 การขยายความร่วมมือสู่เครือข่ายสหวิชาชีพและชุมชน (Multi-disciplinary Approach)งานวิจัยในอนาคตควรข้ามพรมแดนของโรงพยาบาลหรือโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ไปสู่การสร้างเครือข่ายที่เหนียวแน่นกับภายนอก

8.4.3 การมุ่งเน้นพลังบวกและการสร้างความล้มเหลวที่ฟื้นตัวได้ (Resilience & Positive Psychology) แทนที่จะมุ่งเน้นเพียงการ "แก้ไขปัญหา" (Problem-based) งานวิจัยถัดไปควรเน้นการ "สร้างภูมิคุ้มกัน" (Asset-based)

9. บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ โพธิ์มณี. (พ.ศ. 2567). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงบูรณาการผ่านเครือข่ายความร่วมมือบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 11(1).
- จิราพร ยะคำ. (พ.ศ. 2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA. วารสารมหามกุฏราชวิทยาลัย. 12(2).
- นิรุตดี เกื้อกุล. (พ.ศ. 2567). "การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอัจฉริยะ" (Development of Intelligent Student Support System). Asian Journal of Basic Science & Research (AJBSR). Volume 7, Issue 1.
- ปัทมาภรณ์ พงษ์ศิริ. (พ.ศ.2568). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคการศึกษาไร้พรมแดน. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (Journal of Education, Rajabhat Maha Sarakham University). ปีที่ 19 ฉบับที่ 1.
- พรพิมล นามวงศ์. (พ.ศ.2565). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (The Development of Student Support System Operations Model Using the Participation Concept to Enhance Student Life Skills in the 21st Century). Journal of Modern Learning Development (วารสารการพัฒนการเรียนรู้สมัยใหม่).
- พีรเดช มะลิสาร. (พ.ศ.2568). "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา". วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Journal of Educational Review).
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (พ.ศ.2567). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงรุก. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมหมาย เทียนสมใจ และคณะ. (พ.ศ.2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล (Digital Age). วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ปีที่ 8 ฉบับที่ 2).
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (พ.ศ.2566). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. วารสารวิชาการครูเพชรบูรณ์ (วิทยาลัยวิชาการครู).
- Alex Miller. Integrating Predictive AI Analytics into Comprehensive Student Support Systems: A Longitudinal Study on Student Retention and Well-being Journal of Educational Psychology & Technology.2025

- Alcauter et al. **Factors associated with school retention: A systematic review.** 10 August 2023.
- Boranzon, Chung. **The Effectiveness of a Comprehensive Student Support System in Enhancing Academic Achievement and Well-being.** August 15, 2023. Academic Press.
- Chen et al. **Development of an Intelligent Student Support System Based on Big Data Processing Technology.** Journal of Sensors. Hindawi. 19 May 2022.
- Constante-Amores et al. **Educational Process: International Journal (EDUPIJ).** Universite-Park Press. 2021.
- Hariris. **The Development of a Student Care and Support System Management Model in Secondary Schools.** International Journal of Humanities and Social Development Research. 2023
- Katajavuori, N, Hailikari, T, Asikainen. **Enhancing students' well-being and studying in higher education: a comparison of two different study skill courses.** Frontiers in Education (Section: Higher Education). 2025-06-06.
- Kocsis, Molnár. **The Role of AI-Driven Predictive Analytics in Student Support Systems.** Computers & Education. March 15, 2025.
- Mata et al. **Students' Perspectives on the Factors That Promote Their Academic Success: A Qualitative Study.** Education Sciences. Volume 14, Issue 4. 21 March 2024.
- Nikolaidis et al. **The Role of Student Support Services in Higher Education: A Systematic Review.** Education Sciences. 16 March 2022.
- Pusztai et al. **Social Capital as a Preventive Factor Against Student Dropout.** Frontiers in Education. 2022-01-19.
- Smith. **The impact of social support on college students' wellbeing and mental health: A systematic review.** International Journal of Environmental. 11 July 2021.
- Santos et al. **Integrating AI-Driven Predictive Analytics into Holistic Student Support Systems: A Multi-Institutional Study.** Computers & Education. 14 January 2025.
- Santos-Villalba et al. **The Quality of the Student Guidance and Support System in the Spanish Post-Pandemic Context: The Perception of Social Educators.** Multidisciplinary Digital Publishing Institute. 16 February 2023.
- Thomson, Garcia. **Comprehensive Student Support Systems: A Meta-Analysis of Impact on Academic and Socio-Emotional Outcomes.** Educational Psychology Review. May 14, 2023.

- Turner, Mueller. **The Evolution of Student Support: Proactive Mental Health Intervention through AI-Driven Analytics.** *Exceptional Children.* 2025.
- Vicary. **The importance of social support systems in professional practice.** *Journal of Social Work Practice.* May 15, 2024.
- William, Lee. **The Role of Social-Emotional Support Systems in Remote Learning: Strategies for Student Well-being.** *Journal of Educational Psychology and Practice.* May 2021.
- Zahro and Ramli. **The Implementation of Holistic Student Support Systems in Secondary Education: A Comparative Study.** *Journal of Educational Guidance and Counseling.* 15 March 2025.